

معرفی رشته مامایی

رشته مامایی از زیر مجموعه های علوم پزشکی است که در زمینه های مختلفی از جمله مشاوره، آموزش، مراقبت، حمایت، درمانگری و نیز تحقیقات نقش بسزایی دارد. در واقع این رشته به تعلیم و تربیت افراد متعهد در زمینه آموزش و خدمات مامایی که با مهارتهای لازم به ارائه خدمات بهداشتی-مامایی جهت تأمین سلامت مادران و کودکان مشغول هستند، می پردازد. نقشی که ماماها در آماده کردن زنان برای زایمان طبیعی ارائه می کنند، باعث می شود که آنها در تمام مراحل بارداری، زایمان و دوره اولیه پس از زایمان حضور اساسی داشته باشند. مسئولیت های یک ماما متنوع است. به عنوان یک مامای واجد شرایط، شما مراقبت های کامل قبل از تولد را انجام می دهید، مراقبت از زنان دارای بارداری پرخطر را شناسایی کرده، ارجاع داده و هماهنگ می کنید و از آنها در حین زایمان پشتیبانی می کنید و به مادران جدید آموزش می دهید که چگونه نوزاد خود را تغذیه و مراقبت کنند. همچنین مشاوره های لازم در زمینه های پیشگیری و ارتقاء سلامت را به زنان در همه سنین از بلوغ تا باروری و یائسگی ارائه می کنید. مامایی حرفه ای است که با بارداری، زایمان طبیعی و دوره پس از زایمان در ارتباط است و با سلامت جنسی و تولید مثل زنان در طول زندگی خود، سروکار دارد. یکی از اشتباهات عوام این است که فکر می کنند آنچه امروز به نام رشته مامایی معروف است، ادامه ی همان مامایی سنتی است. اما باید توجه کرد که مامایی دانشی است که بر مشاهده، آموزش، پیشگیری، تحقیق، تشخیص و درمان استوار شده است. فعالیت متخصصان این رشته از قبل از حاملگی شروع شده و تا پس از زایمان و ۶ سالگی کودک ادامه پیدا می کند. ماما یا Midwife شخصی است که این رشته آموزشی را گذرانده و توانایی نظارت و مراقبت زن در دوره حاملگی، زایمان و بعد از زایمان و حتی مراقبت از نوزاد را دارد.

کارشناس مامایی

دوره کارشناسی مامایی یکی از دوره های آموزش عالی علوم پزشکی است که هدف آن تربیت کارشناسان متعهد در زمینه آموزش و خدمات مامایی است بطوریکه با کارائی و مهارت لازم بتوانند به عرضه خدمات گسترده بهداشتی و مامایی در جهت تأمین سلامت کودکان و مادران جامعه اسلامی ایران بپردازند.

طول مدت آموزش در مقطع کارشناسی پیوسته 4 سال می باشد و نظام آموزشی آن مطابق آئین نامه آموزشی مراکز آموزش عالی مصوب شورای عالی برنامه ریزی است. دروس به صورت نظری، عملی و نظری - عملی و کارآموزی و کارآموزی در عرصه عرضه می شود. مدت زمان مقطع دوره کارشناسی 4 سال است تعداد واحدهای درسی که دانشجو در مقطع کارشناسی می گذراند

حدود ۱۳۷ واحد است که ۲۲ واحد به دروس عمومی، ۲۲ واحد دروس پایه، ۱۷ واحد دروس اصلی، ۶۲ واحد دروس تخصصی و ۱۶ واحد به کارآموزی در عرصه اختصاص می یابد.

که در طی جلسات متعدد هفتگی آموزش مورد نظر انجام می یابد و یکسال آخر فقط به شکل کارآموزی در عرصه بهداشتی درمانی و تخصصی ارائه می شود. این رشته در مقاطع کارشناسی دارای گرایش نیست و به صورت عمومی ارائه میشود.

شرایط ورود به کارشناسی

شرایط و نحوه پذیرش دانشجوی به صورت متمرکز و از طریق آزمون سراسری می باشد.

امکان ادامه تحصیل در رشته های همجوار

فارغ التحصیلان دوره کارشناسی این رشته میتوانند در رشته هایی همچون فیزیولوژی، آناتومی، آموزش بهداشت و ... ادامه تحصیل دهند.

وظایف حرفه ای دانش آموختگان

الف: در نقش تشخیصی، مراقبتی - مداخله ای

- 1- برقراری ارتباط موثر حرفه ای با مددجویان، همکاران و مسئولین مربوطه
 - 2- گرفتن شرح حال مددجویان و ثبت آن در پرونده بهداشتی درمانی آنان
 - 3- انجام معاینات فیزیکی مددجویان و ثبت آن در پرونده
 - 4- درخواست و تفسیر اولیه آزمایشات لازم برای مراقبت زنان باردار در واحد تحت فعالیت، طبق دستورالعمل کشوری
 - 5- تشخیص اقدامات مورد نیاز مراقبتی و مداخله ای برای مددجویان
 - 6- تست تشخیص موارد غیرطبیعی و ارجاع به موقع مددجویانی که نیاز به کمک متخصص دارند، به متخصص مربوط پیگیری موارد
 - 7- انجام مراقبتهای دوره بارداری در شرایط عادی و ارجاع براساس دستورالعمل موجود کشوری برای مددجویان
 - 8- هدایت و انجام زایمان طبیعی و ایمن
 - 9- به کارگیری رویه های مجاز (permitted procedures) مراقبتی برای مددجویان
- 01- ثبت کلیه اقدامات انجام شده در پرونده مددجو
- 00- شناسایی نیاز های مهمی، روانی و عاطفی مددجویان و ثبت آن در پرونده

ب: در نقش آموزشی

- آموزش مددجویان و همراهیان وی در زمینه های خود مراقبتی و مرامعه برای مراقبت، تغذیه دوران بارداری، عوامل خرد در دوره بارداری، تدارکات زایمان، نکات مربوط به شیردهی، نکات مرتبط با جلوگیری از بارداری

- شرکت در برنامه آموزش مداوم

ج: در نقش مشاوره ای

- ارایه مشاوره های دوره بلوغ دختران، قبل از ازدواج، قبل از بارداری، بارداری، زایمان و بعد از زایمان و مشاوره در زمینه بهداشت جنسی، بهداشت سالمندی و تنظیم خانواده در حد دستور العملهای موجود کشوری

د: در نقش پیشگیری

- برنامه ریزی و اجرای مراقبت های دوران بارداری برای مددجویان تحت پوشش و پیگیری مشکلات و اطمینان از رفع خطر

- مشارکت در برنامه های غربالگری نظام سجمت

- مشارکت در طرحهای پژوهشی یا پیشگیری نظام سلامت

- انجام یا نظارت بر واکسیناسیون مادرو نوزاد

ه: در نقش مدیریتی

- مشارکت در اداره واحد تحت فعالیت

کارشناسی ارشد مامایی

بمنظور تأمین نیروی انسانی متعهد و متخصص و ایجاد کارآیی و مهارت علمی و عملی مورد نیاز در زمینه آموزش و خدمات مامایی و آشنایی با روش های پیشرفته تعلیم و تحقیق، دوره کارشناسی ارشد (ناپیوسته) رشته های مامایی با مشخصات زیر ارائه میشود.

کارشناسی ارشد رشته های مامایی ناپیوسته به دوره ای اطلاق می شود که تحصیلات بالاتر از کارشناسی را در برمی گیرد و اولین مقطع تحصیلی پس از کارشناسی می باشد. هدف از ایجاد آن تربیت مامای متعهد و متخصص میباشد که بتواند بر مبانی علوم و فنون علمی مامایی و بهداشت مادر و کودک موجود دست یافته و قادر به ارائه خدمات مطلوب مامایی بوده و به تعلیم و تربیت افراد در این رشته نیز بپردازد تا بدین ترتیب کمبود موجود اعضاء هیئت علمی دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی و نیروی انسانی متخصص مراکز بهداشتی درمانی را جبران نماید.

براساس آیین نامه آموزش دوره کارشناسی ارشد (ناپیوسته) مصتوب شورای عالی برنامه ریزی حداقل طول دوره کارشناسی ارشد (ناپیوسته) رشته مامایی دو سال و حداکثر مجاز طول تحصیلات این دوره برای دانشجویان تمام وقت 3 سال و برای دانشجویان نیمه وقت برابر مصوبات شورای عالی برنامه ریزی می باشد.

شرایط ورود به کارشناسی ارشد

داوطلبین علاوه بر دارا بودن شرایط عمومی گزینش دوره کارشناسی ارشد مصوب شورای عالی برنامه ریزی، باید حداقل دارای دانشنامه کارشناسی (لیسانس) مامایی، پرستار ماما باشند.

گرایش ها

در مقطع کارشناسی ارشد دارای گرایش های آموزش مامایی، بهداشت باروری، ماماییجامعه نگر، مدیریت مامایی، پزشکی قانونی و رشته مجزای مشاوره در مامایی می باشند.

وظایف حرفه ای دانش آموختگان

الف: نقش مشاوره ای

- انجام ارزیابی های لازم مرتبط با مشکلات باروری و بارداری جهت ارائه مشاوره (در حیطه ژنتیک و روانشناسی بالینی دخالت ننمایند).
- ارائه مشاوره به گروههای هدف برای تصمیم گیری مناسب و عملکرد صحیح در مواجهه با مشکلات مرتبط با سلامت باروری و جنسی در تمام مراحل زندگی شامل: بهداشت بلوغ، قبل از ازدواج، بهداشت جنسی، تنظیم خانواده قبل از بارداری، بارداری، زایمان و پس از زایمان. شیردهی و مراقبت از نوزاد و کودک
- تفسیر و تحلیل نتایج ارزیابی های انجام شده و در صورت لزوم ارجاع به موقع آنان به مراکز تخصصی

ب: نقش مراقبتی

- کلیه خدمات مراقبتی که براساس آئین نامه های مصوب موجود وزرات بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در وظایف ماماها آورده شده است

ج: نقش مدیریتی

- کمک به اجرای اهداف و سیاستهای وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در جهت ارتقای سلامت زنان مادران
- برقراری ارتباط موثر حرفه ای با بخش هایی که بر سلامت مادران موثرند
- طراحی و اجرای مداخلات در حیطه اختیارات مربوطه به منظور بهینه نمودن روند ارائه خدمات مشاوره در مامایی
- گردآوری مشکلات حاصل از مشاوره های مامایی و ارائه گزارش مکتوب دوره ای به مسئولین سلامت و همکاری با مسئولین نظام سلامت در تدوین دستورالعمل های مرتبط
- مشاوره در ارتباط با مسائل و مشکلات باروری و بارداری زنان
- همکاری موثر و متقابل با گروههای خدمت دهنده به زنان در زمینه های باروری و بارداری شامل متخصصین زنان، اطفال، اورولوژی، روان پزشکان، پرستاران و مراقبین بهداشتی

د: نقش آموزشی

- آموزش به مراجعین در مورد مهائل سلامت جنسی و باروری زنان در حد آموزه های مرتبط
- آموزش به سایر کارکنان و اعضای تیم سلامت در حیطه های مختلف مرتبط با رشته مامایی

ه: نقش پژوهشی

- همکاری با نظام سلامت در انجام پژوهش های کاربردی بین بخشی، بین دانشگاهی و کشوری در مورد مشکلات و چالش های موجود در رابطه با مشاوره مامایی
- انجام پژوهش های مرتبط با مشاوره مامایی

دکتری بهداشت باروری

رشته بهداشت باروری (Reproductive health) شاخه ای از علوم پزشکی و بهداشتی است که در آن دانشجویان طی دوره آموزشی با ابعاد مختلف بهداشت باروری نظیر امور معیشتی، تغذیه، حقوق، اپیدمیولوژی و تکنیکهای پیشرفته در امر باروری و ناباروری آشنا شده و به امر برنامه ریزی، مدیریت، تحقیق و آموزش در امر بهداشت باروری می پردازند .

دانش آموختگان این رشته در مراکز آموزشی، تحقیقاتی و برنامه ریزی به انجام وظیفه در امور بهداشت باروری همت خواهند گماشت.

مطابق آیین نامه دوره دکترای تخصصی (Ph.D) دوره دکتری شامل دو مرحله است :

1- مرحله آموزشی: در این مرحله کلیه واحدهای آموزشی که مشتمل بر 21 واحد اختصاصی اجباری و 6 واحد اختصاصی از جدول دروس اختیاری می باشد ، گذرانده میشود.

2- مرحله پژوهشی: مرحله پژوهشی پس از قبولی داوطلب در امتحان جامع آغاز شده و با تدوین رساله و دفاع از آن پایان می پذیرد. دانشجو میتواند تحقیقات اولیه مرحله پژوهشی را در مرحله آموزشی آغاز نماید ولی ثبت نام رسمی برای رساله منوط موفقیت او در امتحان جامع است سایر مقررات طبق مصوبات شورای عالی برنامه ریزی می باشد . تعداد واحد مرحله پژوهشی 24 واحد است.

شرایط ورود به دکتری

- 0- داشتن شرایط عمومی ورود به آموزش دانشگاهی
- ۲- برخورداری از سلامت جسمی و روانی متناسب با رشته تحصیلی
- ۳- داشتن دانشنامه کارشناسی ارشد (فوق لیسانس) یا دکتری عمومی یا بالاتر، متناسب با رشته تحصیلی مورد تقاضا، از یکی از دانشگاه های داخل و یا خارج کشور، که مورد به تایید وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی یا وزارت علوم، تحقیقات و فناوری رسیده باشد.
- ۴- موفقیت در آزمون زبان انگلیسی مطابق مصوبات شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی
- ۵- قبولی در آزمون اختصاصی ورود به دوره دکتری تخصصی Ph.D مطابق ضوابط دبیرخانه های آموزشی تخصصی مربوطه

وظایف حرفه ای دانش آموختگان

- الف: نقش آموزشی :** برطرف نمودن نیازهای آموزشی در مراکز آموزش عالی کشور در سطوح مختلف و رفع نیازهای آموزشی مراکز بهداشتی کشور در زمینه مامایی و بهداشت باروری
- ب: نقش تحقیقاتی:** انجام تحقیقات، احاطه و دستیابی به جدید آثار علمی، نوآوری، تهیه متون مورد نیاز، کمک به پیشرفت و گسترش علم مامایی و بهداشت باروری در سرچ بین المللی
- ج: نقش برنامه ریزی :** برنامه ریزی در زمینه بهداشت باروری و مامایی بویژه مسائل بهداشتی جوانان نوجوانان، مادران و کودکان، تنظیم خانواده

تاریخچه رشته در جهان و ایران:

بر اساس مدارک و مستندات باقیمانده از قرنهای پیش ، هیپوکرات پزشکی یونانی ، برنامه آموزش مامایی را در قرن پنجم قبل از میلاد شروع کرد. سرانوس پزشک رومی در قرن دوم میلادی مشخصات یک مامای خوب را شامل نیاز به تحصیل و دسترسی به دانش مامایی تعیین کرد. او همچنین کتابی را نوشت که تا سال ۱۵۰۰ میلادی مورد استفاده بود. در سال ۱۴۵۲ میلادی آلمان اولین قانون در مورد مامایی در زمینه زایمان زنان را تصویب کرد . در کشورهای غربی که با مهاجرت دیگر اقوام تشکیل شده بود نظیر ایالات متحده، آمریکای لاتین و استرالیا ، ماماها برای این جوامع مهاجری یک ضرورت محسوب می شدند و همراه مورد احترام بودند. آموزش مامایی در این جوامع به حدود ۲۰۰ سال قبل بر می گردد. در آمریکا در سالهای ۱۹۲۱ تا ۱۹۲۹ آموزش و صدور مجوز کار برای ماماها انجام شد و بتدریج آموزشکده های مامایی تاسیس شد.

در ایران، اولین مدرسه مامایی در سال ۱۲۹۸ در بیمارستان بانوان (زنان) سابق شهر تهران تاسیس شد . پس از گذشت ۱۰ سال اولین آموزشگاه عالی مامایی با دوره سه ساله معادل لیسانس بعنوان یکی از شعب مدرسه طب در سال ۱۳۰۸ آغاز بکار کرد . پس از تاسیس دانشگاه تهران در سال ۱۳۱۳ و دانشکده پزشکی آن در سال ۱۳۱۵ بیمارستان زنان به همراه آموزشگاه مامایی آن در سال ۱۳۱۹ ضمیمه دانشکده

پزشکی شد از سال ۱۳۵۴ تا زمان انقلاب اسلامی ، دوره های لیسانس مامایی در مراکز اصفهان ، مشهد و دانشگاه شهید بهشتی (ملی سابق) گسترش یافت. در سالهای قبل از انقلاب علاوه بر لیسانس مامایی در بعضی از مراکز دوره های کاردانی مامایی و معادل لیسانس پرستاری مامایی وجود داشت. پس از پیروزی انقلاب اسلامی و بازگشایی دانشگاه ها بدنبال انقلاب فرهنگی دوره های کاردانی مامایی و کارشناسی ناپیوسته و سپس کارشناسی پیوسته مامایی در اکثر استان های کشور تاسیس شد . همچنین از سال ۱۳۶۴ کارشناسی ارشد مامایی در دانشگاه تربیت مدرس و از سال ۱۳۷۰ در ۸ دانشگاه بزرگ دیگر کشور قرار گردید. مقطع کارشناسی پیوسته و ناپیوسته در دانشگاه آزاد اسلامی (غیردولتی) نیز موجود است . مقطع کاردانی این رشته، به دلیل عدم نیاز کشور، از سال ۱۳۸۵ تاکنون متوقف شده است.

تاریخچه رشته در دانشگاه علوم پزشکی بیرجند

دانشکده پرستاری و مامایی در مهر ماه سال 1374 با پذیرش دانشجوی رشته کاردانی مامایی فعالیت آموزشی گروه مامایی خود را آغاز کرد . پذیرش دانشجو در دانشکده از سال 1387 در مقطع کارشناسی پیوسته مامایی می باشد.

در طی سالهای 1374-1384 ، 215 دانشجو در رشته کاردانی مامایی و از سال 1387-1401، 222 دانشجو در مقطع کارشناسی پیوسته مامایی فارغ التحصیل شدند.